

Opa's beroep onder de loep

Verhaallijn samengevat

Stanlie vindt op zolder een lijst met taken van een erfgoedzorgers en drie foto's waarop haar open die taken uitvoert. Stanlie vraagt aan de klas om te onderzoeken wat opa moest doen en kunnen voor zijn beroep.

WERKVORM 3.1

Wat doet een erfgoedzorgers?

Opzet en doel	De leerlingen bespreken de taken van een erfgoedzorgers en de 3 beroepsfoto's. Zo leggen ze verbanden tussen dit materiaal en de diefstal, maken ze observaties en vormen hypotheses.
Duur	15 min.
Organisatievorm	klassikaal
Bijlages	projecteren: erfgoedzorgers

Wat was het beroep van opa?

Toon het filmpje bij stap 3 en ontdek wat Stanlie haar probleem is. Projecteer de bijlage 'erfgoedzorgers' met daarop de **taken** van een erfgoedzorgers en de drie beroepsfoto's met opa op. Bespreek wat je ziet en stel de leerlingen enkele vragen:

- Welke foto hoort bij welke taak?
- Wat was opa's beroep? (erfgoedzorgers)
- Wat moest opa allemaal doen, denk je? (Vrije antwoorden, de volgende opdrachten beantwoorden deze vraag.)
- Waar werkte opa, denk je? (In een erfgoeddepot.)
- Waar hebben we het woord 'erfgoeddepot' nog gezien? (Het politierapport: de knikker werd gestolen uit een erfgoeddepot.)

Schrijf nieuwe informatie of vermoedens op de diefstalposter.

Oeps, kapot!

Opzet en doel	De leerlingen onderzoeken schadefactoren door zelf voorwerpen kapot te maken. Ze kiezen 3 schadefactoren, maken voorspellingen en voeren experimenten uit. Zo leren ze onderzoeken en leren ze welke schadefactoren er bestaan.
Duur	45 min.
Organisatievorm	klassikaal, daarna per 4
Bijlages	projecteren: voorbeelden schade
Materiaal	A3-blad, kladblad, voorwerpen

Wat zorgt voor schade?

Bespreek met de leerlingen wat iets kan **beschadigen**. Projecteer de bijlage 'voorbeelden schade' en vul zo de brainstorm aan. Noteer deze brainstorm op een A3-blad. Ter inspiratie vind je hieronder de 10 schadefactoren van erfgoed:

- fysische krachten: zwaartekracht, druk of spanning, wrijving, noodweer enz.
- dieven en vandalen
- brand
- water
- ongedierte en schimmel: insecten, schimmels, knaagdieren, vogels, vleermuizen
- verontreinigingen: schadelijke gassen, vaste stoffen, vloeistoffen, stof en vuil
- licht en straling
- verkeerde temperatuur: te hoog, te laag, te sterke schommelingen
- verkeerde relatieve vochtigheid: te hoog, te laag, te sterke schommelingen
- informatieverlies: ontbrekend label of nummering, onvolledige registratie, verlies van digitale metadata, verkeerd geplaatste en/of onvindbare objecten

De voorwerpen

Verzamel de leerlingen rond een tafel en leg er enkele voorwerpen op. Deze voorwerpen zullen **kapot** gemaakt worden. Bekijk de voorwerpen en overloop ze met de leerlingen. Enkele mogelijke voorwerpen kunnen zijn:

een ei, appel, koek, suikerklontje, krant, ijzeren nagel, ijsblokje, chocolade, hout, stof, plastic dopje, komkommer, foto, rode baksteen, klei, koffietas, knoop, katoenen stof in een felle kleur, plant, een munt ...

Vorbereiding

Verdeel de klas in groepjes van 4. Elk groepje **kies 3 schadefactoren** die ze willen onderzoeken. Per schadefactor kiezen ze 1 voorwerp. Dit mag een voorwerp zijn dat op de tafel uitgesteld ligt of iets anders. Elk groepje bespreekt hoe ze precies de voorwerpen gaan beschadigen en noteert dit op een kladblad. Ze **voorspellen** wat er gaat gebeuren en schrijven dit ook op hun kladblad.

TIP!

Ook bij deze opdracht kan je zelf beslissen wat haalbaar is qua tijd en voor de grootte van je klas. Heb je veel tijd? Dan is het interessant om proefjes te doen die enkele dagen duren, zoals iets laten beschimmelen!

Bijvoorbeeld:

- schade door: zwaartekracht
- voorwerp: ei
- experiment: laten vallen vanaf de eerste verdieping
- voorspelling: volledig gebroken

Inspiratie voor de proefjes:

laten vallen, gewicht op leggen, in water dompelen/doen roesten, verwarmen/doen smelten, begraven/bedekken met modder, uitdrogen, bevriezen, verbranden, laten beschimmelen, in cola onderdompelen ...

Experimenteer erop los!

De leerlingen voeren hun **experimenten** uit en noteren de resultaten. Komen de resultaten overeen met hun voorspellingen? Sommige leerlingen zullen een dag of enkele dagen moeten wachten tot ze resultaat zien.

WERKVORM 3.3

Beschermen

Opzet en doel	De leerlingen bedenken een oplossing voor enkele schadefactoren en bouwen een prototype. Zo leren ze welke materialen gebruikt kunnen worden om voorwerpen te beschermen.
Duur	45 min.
Organisatievorm	per 4
Bijlages	projecteren: algemene bescherming
Materiaal	A3-blad, nieuwe voorwerpen, knutselmateriaal

Hoe kan je iets beschermen?

Bespreek met de klas wat ze ontdekt hebben met hun experimenten. Vraag hen hoe ze voorwerpen zouden kunnen bewaren en **beschermen**. Schrijf hun ideeën op een A3-blad.

Inspiratie:

plastieke of kartonnen dozen, paletten, luchtdicht bewaren, silicagel, geen licht, kussens, dozen in verschillende formaten ...

Projecteer eventueel de bijlage 'algemene bescherming' als hulpmiddel bij het opstarten van deze korte brainstorm. Hierin staan foto's van gekend (algemeen) beschermingsmateriaal.

Bouw een klein en snel prototype

Vraag de leerlingen voor welke schadefactoren uit de vorige opdracht ze graag een **oplossing** willen bedenken. Elk groepje **kies 2 of 3 schadefactoren en 1 voorwerp** dat

daartegen beschermd moet worden. De leerlingen bedenken een idee en bouwen hun oplossing.

Zorg ervoor dat er gevarieerd knutselmateriaal aanwezig is: doorzichtig, donker, (niet) waterdicht, met of zonder gaatjes, zacht, hard, dik, kleverig, stof, plastic, papier, touw, plakband ... Het is belangrijk dat de leerlingen hierbij hun fantasie mogen gebruiken. Als ze het materiaal niet hebben, kunnen ze nog steeds doen alsof hun oplossing bepaalde eigenschappen bezit.

Wat is jouw oplossing?

Vraag aan de groepjes om 1 presentator te kiezen die bij hun creatie blijft staan. De rest loopt rond en kijkt naar de **andere oplossingen**. Ze raden hoe de prototypes werken en krijgen informatie van de presentator. Vraag hen om van rol te wisselen, zodat ook de presentator naar de prototypes kan gaan kijken.

WERKVORM 3.4

Onderhouden, conserveren, restaureren

Opzet en doel	De leerlingen ontdekken wat onderhouden, conserveren en restaureren is en waarom dat precies belangrijk is.
Duur	45 min.
Organisatievorm	klassikaal, daarna per 3
Bijlages	projecteren: onderhoud conservatie restauratie
Materiaal	knutsel- en onderhoudsmateriaal (veegborstel, vod, dweil, plasticine, klei, stiften, verf, schuurpapier ...)

Wat is onderhouden, conserveren en restaureren?

Projecteer de bijlage 'onderhoud conservatie restauratie'. **Bespreek** de voorbeeldfoto's met de leerlingen. De foto's komen niet (enkel) uit erfgoedcontexten, maar sluiten breder aan bij de leefwereld van de leerlingen: dit helpt om de begrippen te begrijpen en daarna te transfereren naar erfgoed.

- Wat is er te zien?
- Hoe is dit gebeurd?
- Hoe kan dit vermeden worden? Hoe kan dit beter beschermd worden?
- Hoe kan dit hersteld worden?
- Wat kunnen we doen om verdere schade te vermijden?

Nadat je dit besproken hebt voor de algemene voorbeelden buig je het gesprek om richting **erfgoed** om de begrippen 'onderhouden', 'conserveren' en 'restaureren' te introduceren. Je kan dit meteen toepassen op het onroerend erfgoed uit de buurt dat jullie zagen tijdens de wandeling bij werkvorm 1.2.

<p>Onderhouden van erfgoed</p>	<p>Wat? Opruimen, kuisen, schilderen ... Bij onroerend erfgoed zoals gebouwen is dat bijvoorbeeld reinigen, mos verwijderen, dakgoten leegmaken, maar ook het schilder- of plakwerk verbeteren ...</p> <p>Waarom? Om schade op langere termijn te voorkomen. Tegelijk wordt het dan mooier, minder slordig ...</p>
<p>Conserveren van erfgoed</p>	<p>Wat en waarom? Alles wat de erfgoedzorger doet om erfgoed te behouden of goed te bewaren, en ervoor te zorgen dat erfgoed geen (verdere) schade oploopt.</p>
<p>Restaureren van erfgoed</p>	<p>Wat? Oude voorwerpen/erfgoed tot hun oorspronkelijke staat herstellen.</p> <p>Waarom? Door voorwerpen te restaureren kunnen we ons voorstellen hoe het er vroeger uitzag. In sommige gevallen ontdekken we nieuwe informatie en leren we dus bij. Ook voor tentoonstellingen is een restauratie soms gewenst.</p> <p>Opmerking! Restaureren is echt specialistenwerk. Opa deed geen restauraties. Bovendien is restaureren niet altijd wenselijk: soms raakt erfgoed hierdoor beschadigd of wordt er te veel aangepast.</p>

Schade in de school

TIP!

Alternatieven indien er niets op school kan/mag hersteld worden:

- De leerlingen worden monumentenwachters. Ze maken notities van schade die ze vaststellen en rapporteren dit aan de directeur. De leerlingen kunnen ook hun voorstel tot oplossing erbij noteren en misschien ... kan de klusjesman wel enkele leerlingen betrekken bij het onderhoud of de herstelling!

- een gebroken bloempotje/ bord herstellen, eigen schilderij kapotmaken en herstellen ...

Verdeel de klas in groepjes van drie. Geef ze vijf post-its en de opdracht om **op school** te zoeken naar schade. Geef de leerlingen een paar voorbeelden die je zelf hebt ontdekt en daag hen uit om ook kleine schade te vinden, zoals een gaatje in de muur en een barst in de trap. De leerlingen noteren op elke post-it een voorbeeld van schade. Als ze vijf voorbeelden hebben gevonden komen ze terug naar de klas. Alle post-its worden verzameld op het bord en besproken.

Kunnen wij het maken?

Zeg dat je de lijst met schade zal doorgeven aan de klusjesman/directeur, maar dat je voor enkele beschadigde voorwerpen zelf oplossingen wil bedenken samen met de klas. Bekijk welk groepje wat wil herstellen of onderhouden. Elk groepje bedenkt een oplossing. Bespreek met de leerlingen en indien nodig de directie welke oplossingen echt uitgevoerd kunnen worden.

Inspiratie:

- **onderhouden/conserveren:** onkruid wieden, mos verwijderen, afstoffen, goten leeg maken ...
- **herstellen:** vijs indraaien, iets schilderen, iets lijmen, een kapotte vloerplank, een losse deurklink ... (opmerking: we gebruiken hier 'herstellen' ipv 'restaureren' omdat restaureren echt specialistenwerk is!)

Aan de slag!

Ten slotte mogen de leerlingen hun oplossing **uitvoeren**. Ze halen het onkruid weg op de speelplaats, vullen barsten op met polyfilla, voeren een kleine herstelling uit ... en dragen bij aan het onderhoud en de conservering van het schoolgebouw!

Opa's beroep

Bespreek nu wat ze allemaal gedaan hebben: ze hebben iets beschadigd, beschermd, onderhouden, geconserveerd en misschien zelfs hersteld. Nu weten de leerlingen hoe het **beroep** van Stanlie's opa eruit ziet. Kennen ze iemand die dit beroep heeft? Zouden ze het zelf willen doen?

Gelukt!

- Ga naar de websitepagina van stap 3 en **vink** met de leerlingen aan wat gelukt is.
- Hang de derde vraag op de **tijdslijn** en bespreek deze vraag met de leerlingen.
- Zeg dat je Stanlie gaat mailen met de gevonden informatie.